

DOMOVINA.

TEČAJ III.

LIST 41.

Izhaja vsak petek.

Velja po postit postiljama za celo, le
3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s. ter
četrt leta 30 s. Kdor sam po-
stilu, plača za celo leto samo 2 g. 30
s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.
Naročila pisma in reklamacije naj
se pošiljajo vredniti.

Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Scharjevina na Travniku
po 3 sred.

Pri čem smo zdaj v Avstriji?

Davno že ni bilo takega živega pa vseh gibanja po Avstriji, to je, po časnikih avstrijskih, ko zdaj. Nekaj so temu zanimivemu gibanju vzrok volitev na Češkem in zmaga českih deklarantov, nekaj ministertvo samo, po kteroga želji je prišlo v mnogih deželni zborih na dnevni red vprašanje: *Direktno volitve, ali ne**? Tega vprašanja so se tisti zbori, kjer imajo večino Nemci, z obema rokama poprijeli, pa ne, da bi ga obravnavali in reševali, kakor je mecello ministertvo. Bil je, namreč, namen pri ministertvu brž ko ne ta: a) Deželni zbori se morajo pripraviti še ob tisto voljave, ki jo imajo zaradi tega, da so oni, ki izsred sebe pošiljajo poslance v državni zbor na Dunaj; b) državni zbor mora postati neodvisen od deželni zborov. Državni zbor namreč nektere dežele (Slovane in Tiroljce) mrzi. Bati se je tedaj vsak hip, da ne bi prišlo dotičnim deželni zborom na misel, danes ali jutro svoje poslance z Dunaja nazaj poklicati. (Česko in Moravsko že tako nimata prav za prav svojih, to je, takih poslancev v državni zboru, da bi pravo večino dežele zastopali, ampak državni poslanci iz Prškega in Brnskega zbora so le izvoljenci o prvih volitvah za deželna zbora *umetno narajenih* (vočidel nemških) ondanjih večin.) V Galiskem zboru, kakor smo v poslednjem listu razlagali, reči zdaj tako stojé, da ni gotovo, ali se ne morda prekličé tisti zborov sklep od unega leta, po kterem hodijo gališki poslanci na Dunaj. In ko bi se to zgodilo, kdo ve, ali bi hoteli iti potle tiroljaki in slovenski poslanci še v Beč? Če pa večina deželni zborov državni zboru poslance odreče, ne moremanjšina poslanske zbornice na Dunaji nič kaj sklopiti, ni ti zborovati; državni zbor v sodanji podobi bi bilo konec. To je ministertvo previdelo, zato bi hotelo rado, da bi se volilni red za državni zbor tako prenarodil, da bi se državni zboru za gotovo poslancev nikdar ne manjkalo, in da bi bil neodvisen od dobre volje ali kujanja deželni zborov. — Da bodo nemški dež. zbori direktnih volitev, kot liberalnejših, veselji, to se je lahko že naprej vedelo, ali da se bode o priliki direktnih volitev še dalje in globokeje segalo, tega niso menda ostri ustavoverneži pričakovali. Pretresujočim vprašanje zastran direktnih volitev, so se mšile poslancem nemških zborov misli, ki se morajo ministertvu prav čudno zdeti. V vsakem zboru skor se zahteva (razun direktnih volitev) kaj drugega, ali vse skupaj meri povsod na to, da naj bi se *decomborna ustava od l. 1867*, ki je bila še do včeraj sosebno Nemcem nerazaljav malik, *pregledala in popravila*. Tu se tirja pomnoženje poslancev v zbornici poslancev, tam ni tudi gospojska zbornica nič kaj po volji. V tem pa, kako naj bi se viša zbornica prenarodila, se zopet mnenja v raznih zborih ne vjemajo: ta zahteva, naj bi se sestavila iz poslancev deželni zborov, nekako kakor je zdaj spodnja zbornica; drugi jo hoče pa drugače prestrojiti. Z eno besedo, reči, kakor so, niso po volji nikomur. Res, da kar razni zbori zdaj sklenejo, je le golo njih mnenje, in ne veče mikogar; važno je pa vendar le to mnenje in tudi že samo mnenje manjšin ali celo posamnih kolovodjev nemških strank, ker kaže, da se tudi v nemških krogih še dalje bolj utrjuje proverenje, da ni vse zlato, kar se je poslednji 2 leti bliščalo.

Tako se godi v nemških, dosihmal ustavovernih zborih in krogih. Še važnejši pa je prevrat občnega mnenja vsled zmage narodnjakov na Češkem, to je, zmage „državno-pravno opozicije“, kakor ji dojo.

(Konec prih.)

*) Do sedaj, kakor je znano, so veliki na kmetih vsi tisti, ki imajo pravico voliti, naspred nekoliko moč—zaupnikév in ti še le so volili potle za vsak okraj dva poslance v deželni zbor. Trgi in mesta

Deželni zbor Goriški.

IV. seja, 12. okt. *) ob 5. u. pp. — Pričujočih, razen prvzv. ku. nadškofa (ki ne hodijo k sejam) in g. Polaja, vseh 18 poslancev.

Vladin komisar, g. bar. Pino, izroči dvoje vladinih predlogov, namreč načrta postav zastran varstva poljedelstvu koristnih tišev, in obvarovanja polja zoper poškodbo po gosencah, hroščih (kobrih) in drugih škodljivih žužkih. — Dr. Tonkli vpraša, ali je došla že tudi slovenska prestava teh postav.

VI. komisar odgovori, da mu je vis. namestništvo zadržalo obečalo, da pride slov. prevod v kratkem.

Deželni glavar naznani 6 petičij, ki so se izročile odseku za pol., ter prestopi na dnevni red, na kterem je bilo kot

I. predmet: Zadnje branje načrta postav zadovolje prenarajenje §. 32 postav zastran šolskega nadzorstva (glej poslednji list „Dom.“)

II. Imelo se je brati in razpravljati spotočilo deželnega odbora o volitvi enega poslanca za mesto Gorico, ali, namesti tega, naznani glavar, da je došlo od izvoljenca g. Vilh. vit. Ritterja pismo, v kterem pravi, da, ker se bliži, da mnogi volilci trdijo, da so bile o volitvi neke nepravilnosti, ne bi mogel poslanstva sprejeti, tudi ko bi zbor volitev odobril. (Kolkor se je dalo privatno pozvedeti, bila je večina zoper potrjenje izvolitve. Vr.)

III. Sporočilo odseka za vladine predloge o načrtu postav zastran zamenjave zemljišč, to je, zastran organov (gosponk), kteri bi imeli razsojati, ali se po zameni zemljišč dá doseči zboljšanje gospodarstva dotičnih posestev. — Poročevavec odsekov, dr. Tonkli, napové (po italijanski), da bo bral poročilo in načrt postav poprej po slovenski in potem, ker vsi poslanci slovenskega jezika ne umejo, po italijanski, ter se zdajci branja v napovedanem redu loti. Med branjem ga ni nihče motil, nikdo mu kaj ugovarjal. Ko je pa vse prečital, kar je precej dolgo trajalo, naznani glavar, kakor je navada, da je na voljo dan splošni razgovor o prebranem načrtu postav. Tu prosi dr. Pajer za besedo ter začne opazovati, da dr. Tonkli je imel poročati v imenu odseka za vladine predloge; odsek pa da ga ni pooblastil, da naj bere poročilo po slovenski; v odseku da se je bralo samo italijansko poročilo, samo to da je odsek odobril; če hoče dr. Tonkli po slovenski brati, da je to le njegova reč, ki pa vsled notranjega opravilskega reda ne sme priti pred zbornico, če ne stori posl. Tonkli poprej dotičnega predloga. V odseku se je res—nadaljuje—govorilo o tem, da bi se imelo v zboru tudi po slovenski poročati in se tudi slovenski tekst postav brati in potrjevati, ali sklenilo da se ni o tem nič. Sicer pa da on nima nič zoper to zahtevanje od slovenske strani, samo da je poprej treba določiti, kaj in kako, in k temu da je treba poseb-

no volili posebi pa naravnost svoje deželne poslance; tako tudi veliki posestniki in kupčijsko—obrtnijska zbornica. Poslanec za državni zbor na Dunaji so volili deželni zbori izsred sebe, pa ne po črez, kakor bi se poslancem poljubilo, ampak po skupinah (kurijah), n. pr. naj goriški zbor voli dva poslance tako—le: Vsi zborniki se razdelijo na dve kuriji. K prvi kuriji so štejejo poslanci velikega posestva, kupčijske zbornice in mesta Gorice, in ti vsi volijo enega poslanca; vsi drugi poslanci skupaj (kmečkih občin in trgov) so druga kurija ali skupina in volé tudi enega državnega poslanca. To voljenje za drž. zbor je *indirektno*. Direktno (neposredno) voliti se pravi, kadar že prvi volilci na kmetih, ali tržani in veliki posestniki naravnost za državni zbor volijo. Te take direktno volitve so pa zopet različne. Če volijo mesta posebi, veliki posestniki, kmetje itd. posebi, reče se temu *direktno voljenje po skupinah (interesovski zastop)*. Nar. svobodnejše voljenje je, če vsi volilci brez vsakega razloka na vsakih toliko tisuč duš (postavimo na 50 tisuč) enega poslanca v deželni ali državni zbor volijo. Vr.

*) Zarad zadržkov je bila za v saboto 9. t. m. napovedana seja odložena za 12. t. m.

nega nasveta, posebnega dogovora med zborniki. Do sedaj, skoz 8 let, se je vse v italijanskem jeziku obravnavalo. Slovenci se je zdelo, da so bili s tem zadovoljni; če se hoče vpeljati kaj novega, treba posebnega sklepa. — To so glavni dr. Pajer-jevi razlogi.

Predno popišemo, kako se je pletla zanimiva ta debata dalje, naj povemo, kaj se je uni teden v odseku za vladno predlogo godilo.

Ko je bilo končano pretresanje načrta postave zastran zamenjave zemljišč, sproži za poročevalca že od začetka odmenjeni posl. dr. Tonkli nasvet, da naj bi se, začenši z omenjeno postavo (prvo letošnje, ki je imela priti na dnevni red), poročila in tokati postav v zboru tudi po slovenski brali. Podpiral je svoj nasvet sploh z razlogi v principu že obče zagotovljene in priznane enakopravnosti jezikov. Posl. Černa je pridal dr. Tonkli-ovim razlogom še drugo tehtno političko vzroke, posnete z današnjega stanu reči v Avatriji; govoril je odkritoprčno, na vsa usta. Rekel je, da mi Slovenci smo samim sebi dolžni zahtevati, kar je dr. T. nasvetoval, da gre za naš narodni obstoj, da smo prisiljeni, gledó na vse, kar vtógne priti, zagotoviti si prihodnost. Da nismo do sedaj tirjali vsega, kar nam je šlo, to nič ne dá, — pravi — zdaj nam kaže tirjati ne samo, da se nam v principu naše pravice priznavajo, tem več, da se tudi djanski izpoljujejo. Posl. Marušič je nasvetu dr. Tonkli-ovemu, sklicovalo se na njegove in Črnetove razloge, pritrđil s popravkom, da naj bi se poročila ne brala v obeh jezikih, ker je prevideti, da bo treba težavnega preustrojanja in da se bodo vleklo obravnave vse preveč na dolgo. Italijanski udje odseka, predsedn. dr. Doliak, dr. Deperis in dr. Pajer, so bili izprva nekako osupnjeni, so pa prav mirno in spodobno odgovarjali. Edini so bili vsi 3 v tem-le: Dosedanja navada (praksis) govori zoper Tonkli-ov nasvet. Mi priznavamo Vaše pravice in bilo je v zboru že prvo leta (1861) sklenjeno, da sme vsak poslanec tudi po slovenski govoriti; in res so se slovenski poslanci včasih te pravice posluževali, so interpellacije v slovenskem jeziku stavili, stenografična sporočila so se prva leta predstavljala in so še lahko tudi zdaj. S tem so Vaše pravice v zavetje djane. Kar se pa tiče djanske rabe slovenskega jezika med javnim obravnavanjem, je skor nemogoča. Na opombo Marušič-vo, da saj prav za prav ne gre za drugo, nego za nekaj več časa in truda na slovenski strani pa morda za kaj več stroškov, in da, kakor se med letom v dež. odboru dela, tako naj bi se tudi v zboru, je odgovoril dr. Pajer, da v dež. odboru to že lahko gre, ker se obravnujejo opravila, kakor in camera caritatis in le bolj zaupljivo, ali v zboru da je treba mnogih formalnosti, zaradi katerih bi nastale po obravnavanju v dveh jezikih nepremagljive težave in zavire. Nar močnejša trdnjava pa, v katero so se laški odsekovci vsak hip umikali, bila je ta, da odsek ni kompetenten, pritrđiti Tonkli-ovemu nasvetu, da ne more in ne sme prevzeti odgovornosti za-nj niti nasproti drugim laškim poslancem, niti zboru nasproti. Od slovenske strani se je odgovarjalo, da ne gre za nič novega, ampak le za rabo že stare in priznane pravice, in ta raba da se dá ipso facto (po djani samem) vpeljati, in da ni treba k temu ni predlogov, ni sklepov, k večjemu privatnega, zaupljivega pogovora zaradi redú med obravnavami. Bilo je v tem oziru rečeno, da ne bi bilo znabiti slabo, ko bi se ves zbor kot odsek konsultúil ter to stvar, kar se nje formalne strani tiče, rešil, kajti v bistvo samo (v méritum) spuščati se niso hoteli slovenski odsekovci po nikakem. H koncu je dr. Tonkli še enkrat zatrdil, da naj bo, kakor hoče, on prinese tudi slovensko poročilo in slovenski tekst postave v zborovo sejo, in dr. Doliak je na to rekel, da se bo imelo to za faktum. S tem se je razgovor o tej reči končal in od istega dne se ni več o njej govorilo. V naslednji odsekovi seji je bral poročevalce T. samo italijanski poročilo, o slovenskem se ni na nobeni strani nič omenilo. Poslanca Črna ta ni bilo od poprejšnje seje več v Gorici.) Toliko v pojasnilo debate v javni seji.

Nadaljeval se je razgovor tako-le:

Dr. Doliak, kot odsekov predsednik, potrdivše, kar je govoril dr. Pajer.

Dr. Tonkli: Pravice, ki jo hočemo začeti rabiti nam ne daja deželni zbor, dajajo nam jo osnovne dr-

žavne postave, tedaj nima zbor o tej stvari nič sklepati, in meni ni treba nikakih predlogov v tem oziru staviti. Mi le naravnost tirjamo, da se djanska raba naše pravice vpelja (che il diritto venga messo in pratica). V odseku je bila večina za moj nasvet in jaz sem imel pravico prinesiti slovensko poročilo v zbornico. Dalje se je sklicaval T. na to, kar se je v odseku govorilo.

Dr. Pajer (pojasnivši nekatere reči, ki jih ni bil dr. T. po njegovem mnenji prav razumel): Odsek ni niti postave slovenske, niti poročila obravnaval, niti zaradi tega kaj sklenil. Česar ni odsek potrdil, tega ne sme prinesiti poročevalce v odsekovem imenu v zbor, in o tem se ne more glasovati.

Dr. Tonkli: Slovensko poročilo je g. predsednik odsekov podpisal; kar je podpisano, smem brati.

Dr. Doliak: Podpisal sem, ker me je g. poročevalce prosil; konstatil sem le faktum (potrdil djansko stvar); s podpisom nisem mislil pooblastiti poročevalca, da naj priinese slov. poročilo kot uradno v javno sejo.

Winkler: Za priznanje pravice da smemo naš jezik rabiti, tu ne gre; pravico že imamo priznano, kakor je dr. Tonkli dokazal; tu gre samo za praktično izpeljavo in vpeljavo te pravice pri zborovih obravnavah; treba je torej, da se porazumemo, kako se ima opraviški red ustanoviti, da bo obema deželnima jezikoma djanska enakopravnost v zborovih sejah zagotovljena. Pravično je, da imamo tudi mi Slovenci svoj autentični tekst; potem ne bo več treba, da bi nam vlada slabo prestavo napravljala. Jez nasvetujem torej: Izvoli naj se poseben odsek, ali pa naj se ves zbor v odsek spremeni, da se pogovori zaradi modalitati (kakovosti) praktične rabe slov. jezika v zboru. Za zdaj pa naj se obravnavanje postave odloži.

Dr. Deperis: Jez se vjemam z Winklerjevimi nasvetom, toda s tem popravkom, da naj se odloži samo obravnavanje slovenskega teksta, italijanski pa naj se že danes obravnuje.

Winkler: Ne, oboje se mora odložiti, ker se morata oba teksta h kratu obravnavati.

Gorjup (Winkler ja napačno razumevši): Jez ne morem pritrđiti posl. Winkler-ju, da, potem ko bi autentičen slov. tekst imeli, ne bi bilo treba, da bi vlada slovensko prestavo pošiljala; vlada ima dolžnost, kakor laški, tako tudi slov. prevod vseh načrtov postav pošiljati. To je pa zborova reč, kateri poslanih in tukaj popravljenih tekstov se ima za uradno veljavnega potrditi (autentifikati).

Vladin komisar razlaga nekaj zastran izvirnega teksta in prestav vladinih predlogov, ter pravi, da ni ma vlada nič proti temu, če zbor tudi slovenski tekst obravnuje in uradno potrdi.

Winkler odryne Gorjupu, da on ni mislil tistih prestav, ki jih pošilja vlada z nemškim izvirkom vred, ktere se polagajo na zbornično mizo, in ktere se podle v odsekih pretresajo in popravljene ali nepoppravljene v javnih sejah odobrujejo, ampak tisto prestavo, ki jo razglasi vlada po potrjenji postave v deželnem zakoniku in ki ni bila vselej taka, kakoršna bi morala biti.

Deperis (sekejski svetovavec pri ministerstvu za kupčijstvo) priznava, da imajo Slovenci pravico zahtevati, da se tudi njih tekst uradno obravnuje, ali s pravoslovskega stališča je nemogoče reči, da bi dva teksta bila autentična. To dokazuje s tem, da kaže na meddržavne pogodbe, v katerih je en sam tekst (francoski) za autentičnega spoznan. Po njegovi misli bi se dala ta reč tako urediti, da bi se enkrat ital., drugikat pa slovenski tekst za autentičnega priznaval; naj bi bil prevod.

Gorjup povzema to, kar je poprej ces. komisar govoril, tako-le: Do sedaj je prihajal nemški tekst kot izvirk, ital. in slov. sta bila prestavi. V zboru se je italijanski tekst za uradnega potrdil in nemški je nehal biti autentičen; slovenski pa se je vtikal med nju v borni obleki prestave. Je li to enakopravnost?

Vladin komisar: Jez sem rekel, da je do sedaj faktično tako bilo; če zdaj dež. zbor drugače sklene, nimam jez nič zoper to.

Doliak: Gledó zenačenja (equiparazione) jezikov razločujem jez pravno zenačenje od djanskega zenačenja (di diritto e di fatto). Kar pravno zadene, nihče ne

dvomi, da imajo Slovenci pravico, zahtevati ga, ali, kar se tiče djanjskega, vpira se mu dosedanja zborova uvida, vprašajo se mu velike materialne in formalne težave.

Glavar: Zdi se mi, da smo zašli predaleč od predmeta, ki ga imamo na dnevnem redu. Denem torej na glasovanje odločivni nasvet Winklerjev.

Dr. Deperis: Ne, poprej moj. — **Gorjup:** O Winklerjevem nasvetu moramo popred glasovati, ker zadeva celo stvar, v tem ko Deperisov lo polovico. — **Deperis** umakne na to svoj nasvet. — **Pajer:** Pa tudi jez sem nekaj nasvetoval, dasi nasveta ne prav sostavil. Moj nasvet je ta: Slovenski tekst postave se nima obravnavati, ker tega opraviški red ne pripušča. Sicer pa naj današnji sklep ne boče na škodo temu, kar Tonkli hoče. — **Tonkli,** kot poročevavec, prosi za zadnjo besedo. **Doliak:** Ni treba zadnje besede, saj se nismo razgovarjali o predmetu samem, ampak vse je bilo lo zadeva, ki se je po naključju v obravnavo vpletla. Vendar pa poročevavec še nekatere reči ob kratkem pojasnjuje in sobi nasprotno razloge predgovornikov spodbija.

Slednjic se je prišlo do glasovanja. **Winklerjev nasvet je padel,** kajti vstal ni za njim nobeden Lahov in izmed Slovencev le B. (post. Rozman ni vstal). Zdaj pa se le se ni vedelo kaj začeti. Poročevavcu se je zdelo prav, povzeti iit obravnave tam, kjer se mu je bila po vmesni debati utrgala, ter začne brati slovenski tekst postave. Od laške strani se je temu vgovarjalo in tudi na slov. strani so nekteri sami pri sebi dvomili, ali je poročevavčovo postopanje korektno, ali ne. Tu so oglasil **Tonkli** rekoč: Jez hočem brati po slovenski. Gospodar! Če Vam je prav, je prav, če ne, oddam raji poročilo, ali od svoje pravice ne odstopim. (S povzdignjenim glasom) Pravico imamo; da se jo nismo dosihmal posluževali, to nas ne brani, da jo začnemo rabiti zdaj. In mi jo moramo in hočemo rabiti; storite, kar hočete!

Glavar: Ker ni mogote obravnavo nadaljevati, ne morem drugače, ko seje skleniti. Saja je končana!

Vsa ta mikavna debata je bila spodobna in celo brezstrastna. Poslušavcov se je proti koncu seje zmiraj več nabiralo ter so se skoz in skoz dostojno obnašali, niti komu pritrjevali, niti grájo izrekli. Nar živeti razgovor med poslanci se je začel po seji v zbornici. — Poznoje so se zbrali na glavarjevo povabilo (razen zadržanega g. dr. Doliak-a) vsi poslanci v gostilnici „pri 3 kronah“ in se med večerjo zaupljivo o zenačenji jezikov pomenkovali. Nasledek je bil, se da je izvolil odsek 4 poslancev (dr. Abram, dr. Deperis, dr. Pajer in dr. Tonkli) ter se mu je naročilo, naj sostavi pogodovoru, ki ga je (pri kronah) slišal, kake točke, kterim ostali poslanci v drugi zaupljivi seji pritrldijo. Odsek se je posvetoval v sredo, in tisti dan zvečer ob 9 1/2 uri je bil porazumek („konkordat“, kakor mu v šali demo) dognan. Več o tem drugi pot. Za danas naj pristavimo še to, da je sekcijiski svetovavec g. Deperis pri „3 kronah“ tudi vprašanje zarad direktnih volitev sprožil. Tudi od njih prihodnjic.

Drugi deželni zbori.

Kranjski. Dr. Bleiweis je stavil 11. t. m. v deželuem zboru nujni predlog: Slavni deželni zbor naj po § 19. dež. reda preudarja o koristi in o vpljivu razglašenih splošnih zakonov in naredeb od 21. decembra 1867 počenši, gledé naše dežele in našega naroda in naj v ta namen voli odsek 5 poslancev, kteri imajo o tem slavnem zboru potrebne nasvete in predloge staviti.

Voljeni so v ta odsek: Dr. Bleiweis, dr. Toman, Svetec, dr. Razlag in dr. Zarnik.

Stajarski. Poslanec Žuža je bral 11. t. m. interpellacijo zarad zedinjene Slovenije. Pri debati o direktnih volitvah sta govorila Herman in dr. Vošnjak. Hermanu se je proti koncu govora odvzela beseda.

Vladni komisar je odgovoril na to interpellacijo brž drugi dan. Kar se tiče vpeljanja jezika v šole in uradnije, se sklicuje na že v poprejšnjih sessijah dana pojasnila; kar pa zadeva združenje vseh Slovencev v eno krovovino da ne bo vlada k temu ne lo nič pripomaga-la, ampak se dotičnim prizadevanjim, kar se dá določno,

ustavljala. — Tisti dan je sprejel zbor gledé direktnih volitev to-le resolucijo: Sedanja sostava državnega zbora se ne vjema s pogoji ustavnega in parlamentarnega sistema in je v državno-pravnem oziru nevarna (hedenklich) itd. — Sicer pa so direktno volitve obveljale.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogorska država.

Dunaj. Naj imenitnejša novica je ta, da pojde prehoveli cesar konec tega meseca po Donavi v Carigrad, kjer ostane 5-6 dni, od ondot s francosko cesarico v Jeruzalem in potle k odprtiji Sueškega vodotoka (kanala) v Egipt. To potovanje bo imelo brž ko ne tudi politiško pomembo. 29. novembra bo Nj. veličanstvo že spet doma.

V **Dalmaciji,** v Kotarskem okraju (v Bokah), se je vnel hud punt zarad rekrutovanja. Kotorci so bili poprej vojaščne prosti in le domača atraza, blizo tako, kakor popred okoličani Tržaški. Po novi vojni postavi pa bi imeli postati brauboyci (landwehr) enako brauboycem družih dežel Toga nočejo. Sicer pa so, kakor se kaže, slabo podučeni in se je pri vpeljavi nove postave zaubiti malo modro ravnalo. Prvo vojake, ki so bili nad puntarje poslani, so stepli: 30 jih je neki mrtvih obležalo (kajti ondašnji ljudje so zmiraj oboroženi); uradniki so mogli ubežati. Valed tega so poslani vojaki iz zgorenje Dalmacije doli in tudi Tržaška posadka je v naglici tje odrnila; na njeno mesto je šla naša (Goriška posadka.) Iz Putja hitijo vojno ladije v Boko. Vsa okraj je djau v izjumni stan.

Dopisi.

V **Kožbani,** 6. oktobra. (Blagoslovljenje nove cerkve). Dobro uro od italijanske moje v goronjih Brdih je kuracija Kožbana. Imeli smo popred za 570 dnš premanjino cerkvico (sv. Jurja). Lani 5. julija smo položili torej temeljni kamen novi, veči cerkvi. Delo je bilo izročeno mojstroma Ant. Girant-u in Alojziju Konstantin-u iz bližnjega Cividada. Ne le dovršeno delo satno ju zdaj hvali, temuč vsakomn, kdor k nam pride, izvedenec ali neizvedenec, je zidarja všeč. — Že tisto sredo popred je naznanjala z visoke line vihraječa zastava, in veselo pritrkovanje in streljanje v možnarji svečanost, ki je imela biti na roženkraščno nedeljo, 3 t. m. Blagoslovlili so novo véžo preč. gosp. fajmošter iz Kviškega, Mih. Koršič; družih gg. duhovnov se je bilb nabralo 11, ki so pomagali blagoslavljanje povelečevati. Iz Kviškega je bilo prišlo tudi 6 pevcev pod vodstvom ondašnjega organista, g. Jož. Kumar-ja, in polovica godecev, kajti druga polovica je bila šla v Medano, kjer so tisti dan enako svečanost obhajali, kakor pri nas. Pač ponašali se sme Kviško, da ima take pévske in godbene moči! Govor g. fajmoštrov je bil svečanosti primerjen: obravnaval je resnico, da Bog v naših cerkvah biva. — Veliko truda in denarja nas je nova cerkev stala, pa zdaj smo prav zadovoljni, da jo imamo. Bog daj, da bi se blagoslov Božji iz nje veke in veke razširjal čez našo sosesko! *Kožbanski.*

Iz **Šebrelja** (na Goriškem Cirkljanskem.) 9. okt. — Žalosten večer je bil za nas 4. t. m. Bati se nam je bilo, da bo zopet, kakor pred 10 leti, strašen požar vso zgorenje vas vpepelil; sreča pa, da je dež kakor iz škafa lil, in da je burja plamen od vasi odganjala. Hvala tudi marljivim gasivcem, da so na strašni grom strele, ki je v hišo Janeza Rejca št. 80, vdarila, hitro na pomoč pritekli in ogenj zadušili, da ni družega, ko hiša in klet zgorelo. — Kam se ima revež zdaj obrniti, kajti še od poprejšnjih požarov se mu ni so rane zacelile. — Zelo zelo preplašeni so pri nas ljudje zarad ognja, zakaj v naši občini je v 10 letih 5 krat gorelo in 20 hiš z vsemi drugimi suhotami pokončalo. *J. Lapanja.*

Tomaj (v Sežanskem okraju na Krasu.) Redko blovesnost smo pretoklo nedeljo, 10. dan tek. meseca oktobra, v Tomaj-i doživeli. Častitljivi starček, župnik in dokan, častni korar, podpredsednik c. k. okrajn. šolske-

ga svetovavstva, gosp. Anton Ukmar, so tisti dan pedesetletnic svojega duhovstva ali mašništva praznovali. Popisali to nenavadno svečanost, bi bilo treba bolj spretnega perosa, kakor je moje, in gotovo kdo izmed čustitih gospodov, ki so imeli z menoj vred čast, da so bili od blagega zlatomašnika k temu godovanju povabljeni, v kakem domačem časniku na dolgo in široko vse popišo. Meni bodi dovoljeno, da v naši ljubi „Domovini“ vsaj kaj malega oznamim. Na poti, ki v farovž drži, bil je postavljen lepo kolono ozališau slavolok z napisom: „Prezvizičanemu nadpastirju Tomajskih faranov nar spoštljivi pozdrav“. Nad njim so vibrale narodne zastave in zastavice, kakor tudi na zvoniku in nad farovžem samim. Ob devetih zjutraj je bilo došlo vže obilo povabljenih gostov, duhovskih in neduhovnih, ki so ljubezujivega zlatomašnika veselo pozdravljali; kar se začne na enkrat nenavadno gibanje, in šopota nje. Kaj je neki bilo? Prezvizičani škof Tržaški sami so prišli iz Trsta, mnogozasluznega gospoda s svojo pričujočnostjo počastiti. Na glas, da so škof bližajo, vzdignejo se zlatomašnik in vsi vže pričujoči mnogoštevilni gostje, ter grejo visokemu gostu do slavoloka nasproti, kjer so milostljivi škof iz kočije stopili, ter po med prazničnim zvonjenjem vseh zvonov in stroljanjem z možnarji obdani od mož, ki so goreče baklje nosili, do farovža prišli. Od tod pa, po kratkem oddahnenji, so se vsi pričujoči duhovni, v cerkveni opravi, v procesiji do cerkve podali; pred in za njimi drugi povabljeni ter neštevilno ljudstva, ki je bilo iz vseh bližnjih in tudi oddaljenih krajev k tej nevsakdanji slovesnosti privrelo. V cerkev pred veliki oltar dospelši, so zlatomašnik z močnim glasom „Veni creator Spiritus“ zapeli; prevzviš. škof nad zlatomašnikom neke posebne molitve govorili; vsi duhovni, v dva kora razdeljeni, dva psalma („Jubilato omnes gontes“ in pa „Benedictus Dnus. Ds. Israel“) odpeli, na zadnje pa jubilant sami posebno, za tako svečanost primerne molitve odmolili. Zda stopi Povirski fajmošter, g. Čebular, na levo, in ima primerno pridigo; po pridigi je bila zlata maša, ki je bila mala pontifikalna maša. Škof sami, namreč, so nastopni psalm „Judica me Deus“, ter „Confiteor“ pred oltarjem odmolili, potem se na svoje mesto podali, mašo samo pa zlatomašnik odslužili, samo da so škof tudi konec maše blagoslov podelili. Po maši se je pred izpostavljenim svetim Rešnj. Telesom „Te Deum“, „Tantum ergo“ itd. pel in dal blagoslov. Potem ko je bilo v cerkvi vse opravljeno, so se vsi v ravno takem redi nazaj v farovž podali, kakor so bili poprej v cerkev šli. V dveh urah in pol je bilo v cerkvi vse končano. Ne morem pa zamolčati te posebnosti, da so bili pevci iz Ljubljane, in sicer, kakor mi je bilo za gotovo povedano, čitavnični pevci, ki so med zlato mašo svoje izvrstne četverspeve izvrševali; orgle so se le pred in po petji slišale, med petjem pa molčale. — Da tudi od povabljenih gostov kaj povem, ki so s svojo pričujočnostjo veselje tega dneva poviševali: bilo jih je razun milostlj. Tržaškega škofa iz Tržaške škofije naj več duhovnov, med njimi gg. korarji Švab, Hrovatin in dr. Glavina, pa tudi dr. Šust, in popoldan sta še visokočast. korarja dr. Schneider in Sinčič iz Trsta prišla; potem fajmoštri iz Sežane, iz sv. Križa blizo Trsta, iz Povirja, iz Občine, ter skoro vsi duhovni pastirji iz cele okolice Tomajske; iz Ljubljanske škofije je bil prišel Ložiški duhovni pastir, „Daničinim“ bravecem dobro znani pesnik J. Bile, in iz naše Goriške nadškofije nekdanji profesor pastirstva in potem Šempaski fajmošter, sadaj v pokoji živeči gosp. Jak. Jerič, kot sošolec zlatomašnika in pa slavni učenjak, g. prof. Štef. Kocjančič. Neduhovskih gostov je bilo tudi še precej, med katerimi smo z veseljem videli dobro znanega in občespoštovanega g. Al. Polaja, Sežanskega okrajnega glavarja, našega vrlega deželnega in državnega poslanca Goriškega, g. Ant. Černe ta, pa gosp. dr. Orla iz Ljubljane, ki je s svojo hčerjo in dvema sinovoma v Tomaj prišel zlatomašnika, svojega starega prijatla in sošolca, pozdravit; bil je tudi Ipavski grof Lanthieri in več drugih, ki so bili meni, ki to vrstice pišem, manj znani.

Kaj veselo je bilo gostovanje, ki se je o poli dveh začelo ter do mraka trajalo. Prevzviš. Tržaški škof so imeli na svoji desni gosp. zlatomašnika, na levi pa zgorej omenjenega g. Polaja; po tem

so sedeli na eni strani grof Lanthieri, dr. Glavina in zaporedoma drugi duhovni, na drugi strani pa korar Švab, poslanec Černe, korar Hrovatin, prof. Jerič itd. Kolikor sem mogel videti, bilo je odličnih gostov v dveh sobah kakih petdeset, razun mnogo družib iz nižjih stanov, ki so v pritlički stanici obedovali. Da so ni manjkalo bistroumnih napitnje, vsak lahko sam vgan. Napilo se je najprej zlatomašniku, potem prevzviš. škofu, potem sv. Očetu papežu in svetlemu cesarju in drugim, med tem so zunaj možnarji vedno pokali in se omenjeni Ljubljanski pevci vmes prav izvrstno gladko in ubrano polji, slovenske, se je da, tako, da so jim gostje večkrat v zahvalo gromovito z rokami ploskali. Še le pozno o mraku, ko je bilo vže Ave Marijo odsvoulo, smo se začeloteško odpravljati na odhod, ker si je vankdo pričujočih mislil: Dobro nam je tukaj biti. Tudi prevzviš. škof so do mraka ostali. Predno pa od sijajne slovesnosti te zlato maše slovo vzamemo, moram tudi še to povedati, da je bilo v povzdigo tega praznika in zlatomašniku na čast mnogo tiskanih slovenskih in latinskih pesmic in pesem med goste razdeljenih, da so jih za spomin s sabo domu nesli. In res ta dan ostano, kakor vrllim Tomajcem, ki imajo srečo blagega zlatomašnika svojega fajmoštra in dekana imenovati, tako tudi vsom, ki so bili k tej prazničnosti povabljeni, v vednem dobrem spominu. Živi tedaj, blagi starček, zlatomašnik! ki si imel redko srečo, ta lepi dan doživeti, vesel in krepak, kakor mož v naj lepšem cvetu svojih let, Bog ti daj še mnogo let živeti v blagor Tobl izročeni ovčic, in v veselje vseh Tvojih mnogoštevilnih prijatlov in znancev!

Domači novičar.

(Pruški kraljosič) se je poljal pretoklo saboto okoli polnoči skoz Goriško postajo v Benetke, od koder gre v Egipt.

(„Società goriziana di ginnastica“) je imela v nedeljo, 10. t. m., svojo pričetnico t. j. odprtija telovadnega poslopja. Svečanost je obstala v govorih *) petji in godbi, telesnih vajah; zvečer so bili umetni ognji; potem so se podali telovadci z mestno haudo v gostilnico h Catarini-u. Obleka je ta-le: Jopa in hlače, spodej tesne, iz volnene robe, tiste barve, kakor rusko platno; na glavi belaplattena kapa; na nogah do ribe bele platnene kamašaje. — Iz Trsta ni prišlo ko samo ravnateljstvo ondanjih telovadcev (3 osebe). Družnikov šteje Goriško društvo 412.

(Goriško političko društvo „Soča“) je imelo večraj, 14. t. m., svoj prvi občni zbor. Po vvodnem govoru dr. Lavrič-evem, v katerem je razlagal društva namen, in potem ko je tudi g. Doliak nekaj govoril, se je volil odbor. Predsednik je dr. Tonkli, **) odborniki: p. u. gg. dr. Abram, dež. posl. in tajnik; Matija Doliak, župan Solkanski; J. Faganol, posestn. in starešina iz Oseka; Andrej Jeglič, vodja deželne računarije; Ernest Klavžar, dež. uradnik; Karol dr. Lavrič, advokat; Jož. Nanut, župan v Št. Andreži; Franc Povše, učitelj kmetijstva; dr. Ant. Zigon, dež. poslanec. — Predsednik, zahvalivši se za izvolitev, je rekel, da bo v političnem oziru tako napredoval, kakor je začel. — Med drugimi sklepi te prve seje je omenbo vreden posebno ta: Društvo „Soča“ se vjema gledè zedinjenja Slovencev s politiko kranjskih in štajarskih deželnih poslancev ter izreka željo, da bi jih tudi slovenski poslanci v Gorici posnemali, in tako le mogoče, svoje zahtevanje v obliki resolucije v zboru predložili.

(Za fajmoštra v Voltah) je v. namestništvo predstavilo preč. gosp. Antona Rutarja, fajmoštra Pod Brdom.

Loterijske številke. V Gradcu 9. okt. 87, 17, 90, 27, 86. Na Dunaji 9. okt. 48, 14, 9, 44, 67.

Bernski kurs 13. oktobra Metall. 59:70; narodno posojilo 68:90; London 122:65; adžjo srebra 120:10; cekini 5:82 ¹/₁₀.

Estimica. G. Z. v Med. Ni bilo mogoče danas.

*) Govorila sta dr. Maurovič in dr. Riamondo. — Dr. Maurovič je napravil o poldne ravnateljstvu obod.

**) Dr. Tonkli je imel 33, dr. Lavrič 11 glasov. Zbranih udov je bilo 49.